

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับคดี ในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

Legislative Measure of Civil Litigation Related to Criminal Case

สรชัย เชื้อวชาญ (Sornchai Chiewcham)¹

ประทีป ทับอัฐตานนท์ (Pratheep Tabauttanon)²

¹นักศึกษาลัทธิสุตตรนิตศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Master of Laws, Sripatum University

²ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลแพ่ง

Assoc. Prof. Dr., Senior Justice in Civil Court

E-mail: unity.pattaya@gmail.com

Received: 14 January 2020

Revised: 15 February 2020

Accepted: 27 February 2020

บทคัดย่อ

คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา หมายถึง คดีแพ่งที่ฟ้องบังคับตามสิทธิเรียกร้องอันมีมูลฐาน ความรับผิดชอบเนื่องจากผลของการกระทำความผิดในทางอาญาโดยตรง ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบในทางแพ่งด้วย ผู้เสียหายในคดีอาญาจึงมีความต้องการให้มีการเยียวยาในสิ่งที่ตนได้สูญเสียไป และให้รัฐดำเนินคดีกับจำเลยทั้งในทางอาญา รวมทั้งให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายในทางแพ่ง

จากการศึกษาพบว่า กระบวนการดำเนินการในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญานั้นมีปัญหาในเรื่องของการดำเนินการตั้งแต่ชั้นฟ้องร้องคดีตลอดจนถึงชั้นบังคับคดี อันเนื่องมาจากผู้เสียหายไม่ทราบว่า พนักงานอัยการจะทำการยื่นฟ้องจำเลยต่อศาลเมื่อใด และไม่ทราบว่าตนจะต้องดำเนินการอย่างไรในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ซึ่งถ้าหากผู้เสียหายทราบถึงขั้นตอนการฟ้องคดีของพนักงานอัยการแล้ว ผู้เสียหายในคดีอาญาอาจยื่นคำร้องขอไปพร้อมคำฟ้องของพนักงานอัยการได้ ซึ่งศาลจะได้พิพากษาเรื่องการชดเชยค่าสินไหมทดแทนไปพร้อมกันกับคดีในส่วนอาญา โดยผู้เสียหายไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 (สุวิธญา มุสิกะสงค์ และคณะ, 2559) และปัญหาที่ตามมาคือหากมีคำพิพากษาให้ผู้เสียหายได้รับชดเชยค่าสินไหมทดแทนแล้ว ผู้เสียหายก็ยังคงต้องเสียค่าธรรมเนียมในการบังคับคดี ตามตาราง 5 ท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ก่อนจะมีการบังคับชำระ

ศรัทธา เชี่ยวชาญ และประทีป ทับอัครานนท์

คดีเสร็จ ไม่ว่าจะทำการฟ้องเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาด้วยตนเอง หรือยื่นคำร้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ก็ตาม

เมื่อเปรียบเทียบกับคดีคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งมีจุดประสงค์ในการช่วยเหลือผู้บริโภคซึ่งบุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีเทียบเท่าผู้ประกอบการธุรกิจ ซึ่งเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายในทางแพ่งเช่นเดียวกัน แต่กลับมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาช่วยดำเนินการในทุกขั้นตอนจนแล้วเสร็จโดยผู้บริโภคไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมใดๆ

และเมื่อเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ เช่น ประเทศสวีเดน ในกรณีที่ผู้เสียหายมีการฟ้องร้องเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายในทางแพ่งซึ่งอาจแยกฟ้อง หรือฟ้องร่วมกับคดีอาญา การเรียกร้องค่าเสียหายจะอยู่บนพื้นฐานของการชดเชย หลังจากพิจารณาเสร็จผู้เสียหายจะได้รับแจ้งจากหน่วยงานบังคับคดีสอบถามว่าประสงค์จะให้หน่วยงานนั้นเรียกเก็บเงินค่าเสียหายจากจำเลยแทนผู้เสียหายหรือไม่ หากผู้เสียหายมีความประสงค์ให้หน่วยงานดังกล่าวดำเนินการ ผู้เสียหายเพียงกรอกแบบฟอร์ม และส่งกลับไปยังหน่วยงานนั้น โดยการดำเนินการของหน่วยงานดังกล่าวผู้เสียหายไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมใดๆ

อย่างไรก็ดี การจะปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น จะต้องคำนึงถึงสังคม และตัวบทกฎหมายซึ่งไม่ควรจะขัดกันเองอีกด้วย อีกทั้งรัฐควรมีหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือและดำเนินการทุกขั้นตอนเพื่อเป็นการเยียวยาผู้เสียหาย รวมทั้งยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง ตามหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และหลักการเยียวยาผู้เสียหายในรัฐธรรมนูญ

คำสำคัญ: คดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา, ผู้เสียหาย, ค่าธรรมเนียม

Abstract

A civil cases relating to criminal cases means a civil case which is enforced according to claims based on liabilities arising directly from the result of a criminal offense, causing the offender to be liable in the civil case as well. The victims of criminal cases need to receive remedies for what they have lost and requiring the state to prosecute the defendant in both criminal proceedings including helping civil victims infringed by such case.

From recent studies, it is found that the processing in civil cases related to criminal cases contains problems in the process from the prosecution stage up until the enforcement, due to the victim not being sure when the prosecutor will file a lawsuit against the defendant in court, along with not knowing how to proceed with claiming compensation.

In such case, if the victim is aware of the prosecution's procedure, the injured person in the criminal case may file a request with the prosecutor's indictment, where the court will be adjudicating the compensation as well as the criminal case. In which the injured party does not have to pay court fees. According to the Criminal Procedure Code Section 44/1 and the subsequent problem is that if a verdict is given to the injured person to receive compensation, the injured party still has to pay the execution fees according to Table 5 attached to the Civil Procedure Code, before the enforcement of the case is completed whether to file a civil suit relating to the criminal case by oneself or file a request under the Criminal Procedure Code by virtue of Section 44/1.

When compared with consumer protection cases, Which have the objective of helping consumers who are in bad economical situations as business owners, is the same as the civil claim for damages. But there are government officials come to help in all steps until completed, in which consumers do not have to pay any fees.

And when compared to foreign laws, such as Sweden, in the event that the injured person has a civil claim for compensation which may be filed separately or filed in conjunction with criminal cases, claims are based on compensation. After the trial has been completed, the injured person will be notified by the enforcement agency inquiring whether he or she wishes to have the agency collect money from the defendant on behalf of the injured party or not.

If the injured person wishes the said organization to proceed the injured person simply fills out the form and sent back to that department by implementing the said agency, the injured party does not need to pay any fees.

However, to change the method of prosecution of civil cases related to the criminal case must consider society and the law which should not contradict each other as well. In addition, the government should have agencies to help and take every step to heal the injured including all fees and exemptions. According to the law of criminal procedure and principles of healing the victims of the constitution

Keywords: Civil cases relating to criminal cases, The injured person, Fee

บทนำ

คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา หมายถึง คดีแพ่งที่ฟ้องบังคับตามสิทธิเรียกร้องอันมีมูลฐาน ความรับผิดชอบเนื่องจากผลของการกระทำความผิดในทางอาญาโดยตรง ซึ่งมูลเหตุของการกระทำความผิดอาญานั้น ทำให้ผู้กระทำความผิดนั้นต้องรับผิดชอบในทางแพ่งด้วย และผู้เสียหายที่ได้รับอันตรายหรือได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดในทางอาญานั้นย่อมเรียกค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งได้จากการกระทำความผิดทางอาญาของจำเลยที่มีต่อผู้เสียหายอันเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้เสียหาย ไม่ว่าจะเป็นเกิดจากชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินชื่อเสียงของผู้เสียหายที่ต้องสูญเสียอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดทางอาญาของจำเลย ดังนั้น ประเด็นที่ผู้เสียหายต้องการในคดีอาญา คือต้องการให้มีการเยียวยาในสิ่งที่ได้สูญเสียไปและให้รัฐดำเนินคดีคดีอาญาแก่จำเลย

การที่ผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่อในคดีอาญา ในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ยื่นฟ้องคดีอาญาในความผิดฐานลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก นอโกง ยักยอกหรือรับของโจร ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์สิน หรือราคาที่สูญเสียไปเนื่องจากการกระทำความผิดนั้น พนักงานอัยการซึ่งเป็นโจทก์ต้องเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 หรือผู้เสียหายร้องจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ในคดีเพื่อขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ตน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 หรือในกรณีที่มูลค่าของของผู้เสียหายเรียกร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินหรือใช้ค่าสินไหมทดแทนที่ติดมากับฟ้องคดีอาญา หรือการที่ผู้เสียหายฟ้องคดีแพ่งด้วยตัวเองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 253 และมาตรา 254 เมื่อเปรียบเทียบการบังคับคดีในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา กับการดำเนินคดีของคดีผู้บริโภคที่รัฐถือว่าผู้บริโภคเป็นกลุ่มบุคคลที่เสียเปรียบในสัญญาที่ผู้ประกอบการซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่า ดังนั้น รัฐจึงเข้าปกป้องผู้บริโภค

จึงเห็นข้อแตกต่างว่า รัฐมิได้ดำเนินการช่วยเหลือในการดำเนินคดีให้แก่ประชาชนผู้ซึ่งตกเป็น ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดในคดีอาญาเท่าที่ควร โดยเมื่อเปรียบเทียบกับคดีผู้บริโภคแล้วรัฐยังได้กำหนดให้มีคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเข้ามาช่วยเหลือในทางคดีให้กับผู้บริโภคตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการทางกฎหมายจนถึงกระบวนการบังคับคดีในคดีผู้บริโภค ซึ่งในส่วนปริมาณคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาที่ศาลยุติธรรมได้พิจารณาพิพากษามีจำนวนมากในแต่ละปี ทั้งที่เป็นในส่วนที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องเอง และคดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้อง แต่ไม่ว่าคดีที่ผู้ใดเป็นโจทก์ฟ้องในคดี ผู้เสียหายต้องเป็นผู้ดำเนินการบังคับคดีเองทั้งสิ้น ยิ่งไปกว่านั้น หากเป็นคดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องในคดีอาญาและมีค่าขอค่าเสียหายในคดีแพ่งเองแล้ว ผู้เสียหายต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลในส่วนแพ่งในอัตราเดียวกับโจทก์ฟ้องในคดีแพ่งทั่วไปด้วย

แม้ตามกฎหมายจะกำหนดให้ผู้แพ้คดี เป็นผู้รับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียมในชั้นที่สุดก็ตาม แต่แนวคิดดังกล่าวนั้นก็ยังสร้างความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำ ความผิดของจำเลย หากพิจารณาเปรียบเทียบจากการดำเนินคดีในคดีผู้บริโภค จะเห็นว่ารัฐได้มีการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียหายในคดีผู้บริโภค ไม่ว่าจะเป็นผู้ฟ้องคดีเอง หรือองค์กรตามกฎหมายเข้ามา ดำเนินการฟ้องให้ก็ตาม ซึ่งค่าเสียหาย ค่าขึ้นศาล หรือค่าฤชาธรรมเนียมตามทฤษฎีของคดีที่ฟ้องนั้น กฎหมายจะยกเว้น ไม่เรียกเก็บ แต่จะเรียกเก็บจากผู้ประกอบการ ซึ่งในส่วนนี้นั้น หากรัฐมีการพิจารณาใน ทำนองเดียวกันกับการดำเนินคดีในคดีผู้บริโภคก็จะสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาเช่นกัน

ในการดำเนินคดีผู้บริโภค ซึ่งเป็นคดีที่ผู้บริโภค หมายถึง ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับการบริการจากผู้ ประกอบธุรกิจ (หมายถึง ผู้ขาย ผู้ผลิตเพื่อขาย ผู้ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขายหรือผู้ซื้อเพื่อขาย ต่อสินค้า หรือผู้ให้บริการ และรวมถึงผู้ประกอบการโฆษณา) หรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวน จากผู้ประกอบการเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการ และรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้รับบริการจากผู้ประกอบ ธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคที่มิใช่รัฐมนตรีเป็น ประธานกรรมการ เลขานุการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นกรรมการและเลขานุการ มีอำนาจในการ ดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคที่คณะกรรมการเห็นสมควรหรือมีผู้ร้องขอ และเมื่อ คณะกรรมการได้แจ้งไปยังกระทรวงยุติธรรมเพื่อให้แจ้งศาลทราบแล้ว ให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคมี อำนาจดำเนินคดีตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้ ในการดำเนินคดีในศาล ให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคมี อำนาจฟ้องเรียกทรัพย์สิน หรือค่าเสียหายให้แก่ผู้บริโภคที่ร้องขอได้ด้วย และในการนี้ได้รับการยกเว้น ค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง

ลักษณะพิเศษของคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ได้บัญญัติ ให้มีระบบวิธีพิจารณาคดีที่เอื้อต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภคขึ้น เพื่อให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย ได้รับการความเสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความรวดเร็ว ประหยัด และมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การ ดำเนินคดีผู้บริโภคแตกต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ผู้เสียหายอาจยื่นคำร้องต่อศาลในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ฟ้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้จำเลยชำระค่าเสียหายไปพร้อมกับคำพิพากษาในคดีอาญาแทน

ดังนั้น เพื่อให้การเป็นการบรรเทาความเสียหาย และเป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายหรือเหยื่อ จากการ กระทำความผิดในทางอาญา รวมถึงกระบวนการบังคับคดีในคดีดังกล่าวควรที่จะอาศัยแนวทางในการ ดำเนินคดีของคดีผู้บริโภคนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา โดยใช้แนวทาง ในส่วนที่รัฐเข้ามาช่วยเหลือผู้บริโภค เพื่อที่จะให้ผู้เสียหายนั้น ได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ

ศรัทธา เชี่ยวชาญ และประทีป ทับอัครานนท์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎีและความเป็นมาของการดำเนินคดีในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา
2. เพื่อศึกษาข้อกฎหมายของการดำเนินคดีในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องคดีอาญาทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคปัญหาทางกฎหมายในการดำเนินคดีในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา
4. เพื่อหาข้อสรุป และเสนอทางแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

วิธีการวิจัย

ศึกษาโดยการวิจัยเอกสาร(Documentary Research) เป็นหลัก ทั้งจากตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องวรรณกรรมทางกฎหมายทั้งที่เป็นหนังสือ ตำรา บทความทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับคดีในคดีผู้บริโภค รวมทั้งสัมภาษณ์เชิงลึกแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในปัจจุบัน
2. เพื่อทราบถึงแนวคิด ทฤษฎีและความเป็นมาของการดำเนินคดีในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา
3. เพื่อทราบข้อกฎหมายของการดำเนินคดีในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องคดีอาญาทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
4. เพื่อทราบผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคปัญหาทางกฎหมายในการดำเนินคดีในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา
5. เพื่อทราบข้อสรุป และเสนอทางแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง

1. หลักการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญา
กฎหมายได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 ที่วางหลักไว้ว่า ให้ศาลในคดีส่วนแพ่งต้องถือข้อเท็จจริง ตามที่ศาลคดีส่วนอาญาได้พิพากษาไว้ หมายความว่า ให้ศาลคดีส่วนแพ่งถือเอาเฉพาะข้อเท็จจริงที่ยุติแล้วในคำพิพากษาคดีส่วนอาญามาใช้ประกอบการวินิจฉัยความรับผิดชอบ

ของจำเลยในทางแพ่งโดยต้องใช้หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบตามบทบัญญัติของกฎหมายแพ่ง เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 47 วางหลักไว้ว่า คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่ง โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจำเลยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดอาญาหรือไม่ แต่เนื่องจากหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบในทางแพ่งและทางอาญาอาจมีความแตกต่างกัน ดังนั้น แม้ศาลคดีส่วนแพ่งต้องถือเอาข้อเท็จจริงของคำพิพากษาคดีอาญามาใช้ ก็ไม่ได้หมายความว่าจำเป็นต้องมีผลแพ้ชนะของคดีเช่นเดียวกันกับของคดีอาญา

ศาลฎีกาได้วางหลักไว้เป็นบรรทัดฐานว่าการจะใช้ ป.วิ.อ. มาตรา 46 นั้น จะต้องครบตามหลักเกณฑ์ต่อไปนี้ (1) ต้องเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา (2) คำพิพากษาคดีส่วนอาญาต้องถึงที่สุดแล้ว (3) คู่ความในคดีส่วนอาญาและส่วนแพ่ง ต้องเป็นคู่ความเดียวกัน (4) ข้อเท็จจริงในคดีอาญา (ที่บังคับให้ศาลส่วนแพ่งต้องถือตาม) ต้องเป็นประเด็นโดยตรงในคดีอาญาและได้รับการวินิจฉัยโดยชัดแจ้งแล้ว

2. แนวคิดในการเก็บค่าฤชาธรรมเนียมในคดีแพ่ง

ค่าธรรมเนียมศาลนั้นเป็นค่าใช้จ่ายในทางปกครอง (คณิต ณ นคร, 2558, หน้า 541) ในการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมศาลอย่างน้อยควรต้องครอบคลุมค่าใช้จ่ายของรัฐในการอำนวยความยุติธรรมในทางแพ่งสำหรับคดีใดคดีหนึ่ง ซึ่งในทางนโยบายกฎหมาย การกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมศาลเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก เพราะหากมีการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมศาลสูงเกินไปย่อมกระทบต่อบุคคล รัฐจึงจำเป็นต้องทำให้เกิดความสมดุลขึ้นเพื่อช่วยเหลือบุคคลอย่างเหมาะสมในคดีแพ่ง

เหตุผลในการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมศาล คือ เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งรวมทั้งการบังคับคดี ซึ่งค่าธรรมเนียมในคดีแพ่งไม่สูงเกินไปนัก ตามปกติแล้วบุคคลมีความสามารถในการจ่าย แต่หากบุคคลใดไม่สามารถจ่ายได้ กฎหมายก็มีวิธีการช่วยเหลือโดยการขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล อีกทั้งการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมศาลนั้นเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการแก่งแย่งฟ้องร้องคดีกันด้วย ค่าธรรมเนียมจะมากน้อยเท่าใดขึ้นอยู่กับทุนทรัพย์ของคดี ดังนั้นการกำหนดทุนทรัพย์จึงเป็นเรื่องสำคัญต่อคู่ความในคดี ซึ่งตามปกติความรับผิดชอบในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมย่อมตกอยู่กับฝ่ายที่แพ้คดีขึ้นที่สุด ในคดีที่มีข้อพิพาทนั้นกว่าจะรู้แน่ชัดว่าใครต้องรับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียมก็ต้องรอให้คดีเสร็จเด็ดขาดเสียก่อน ค่าธรรมเนียมศาลจึงมักเป็นเรื่องของการเก็บล่วงหน้าเพื่อประกันความเสียหาย แต่กรณีการขอยกเว้นค่าธรรมเนียมนั้นไม่เกี่ยวกับค่าธรรมเนียมในการบังคับคดี

กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

1. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ข้อ 14

บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอกันในการพิจารณาของศาลและคณะตุลาการ บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเปิดเผยและเป็นธรรม โดยคณะตุลาการซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย มีอำนาจ มีความเป็นอิสระ และเป็นกลาง โดยในข้อ 14.3 นี้ ได้มีหลักการอีกว่า ในการพิจารณาคดีอาญานักโทษทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกัน ขั้นต่ำดังต่อไปนี้โดยเสมอภาค ดังต่อไปนี้ (3) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยไม่ชักช้าเกินความจำเป็น (4) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าบุคคลนั้น และสิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเอง หรือโดยผ่านผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายที่ตนเลือก สิทธิที่บุคคลจะได้รับแจ้งให้ทราบถึงสิทธิในการมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย หากบุคคลนั้น ไม่มีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายในกรณีใดๆ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมบุคคลนั้นมีสิทธิที่จะมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งมีการแต่งตั้งให้โดยปราศจากค่าตอบแทน ในกรณีที่บุคคลนั้นไม่สามารถรับภาระในการจ่ายค่าตอบแทน

2. ปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความยุติธรรมแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985

องค์การสหประชาชาติได้ประกาศรับรองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา โดยได้ประกาศปฏิญญานี้ เมื่อ ค.ศ. 1985 เพื่อกำหนดหลักการที่เจ้าหน้าที่พึงปฏิบัติต่อผู้เสียหายในคดีอาญานับแต่เริ่มดำเนินคดีจนถึงการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ สิทธิของผู้เสียหายที่ต้องได้รับการคุ้มครองประกอบด้วย (1) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (Access to justice and fair treatment) (2) การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำความผิด (Restitution) (3) การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยรัฐ (Compensation) (4) การให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่อ (Assistance)

กฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง (ราชอาณาจักรสวีเดน)

1. การคุ้มครองผู้เสียหาย และการบังคับคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในราชอาณาจักรสวีเดน ราชอาณาจักรสวีเดน (คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2559) มีกฎหมายสำคัญที่ทำให้การรองรับหรือเกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรม ได้แก่ พระราชบัญญัติสวัสดิการสังคม ฉบับปรับปรุง ค.ศ. 2001 (Social Services Act, 2001) และร่างกฎหมายเหยื่ออาชญากรรม (Crime Victim in Focus) ที่มีนวัตกรรมการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม ไม่ว่าจะเป็นการรับรองการเข้าถึงข้อมูลสำหรับผู้เสียหาย (increased information to crime victims) การจัดให้มีบุคคลที่คอยดูแลให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหาย (assigned support person) การจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม (crime victim fund) และกระบวนการที่สะดวกต่อการขอรับค่าชดเชย (simplified procedures) ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการก่อตั้งหน่วยงานชดเชยเหยื่ออาชญากรรม (Crime Victim Compensation and Support

Authority) และแนวทางการปฏิบัติงานของหน่วยงานดังกล่าวราชอาณาจักรสวีเดนได้กำหนดระบบการจ่ายค่าชดเชยภายใต้โครงการของรัฐ (Criminal Injuries Compensation) มีหลักการสำคัญคือการให้การชดเชยเยียวยาเหยื่อที่มีความครอบคลุมซึ่งเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิทางสังคมให้กับพลเมืองทุกคน

ก. การคุ้มครองและการชดเชยผู้เสียหายโดยคำวินิจฉัยของศาลจากการฟ้องร้องคดี

โดยทั่วไปแล้ว เหยื่อผู้เสียหายต้องมีการฟ้องร้องเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่งซึ่งอาจแยกฟ้องหรือฟ้องรวมภายใต้กระบวนการพิจารณาคดีทางอาญาซึ่งการเรียกร้องค่าเสียหายจะอยู่บนพื้นฐานของการชดเชยผู้เสียหาย และมีใช้เพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำผิด (non-punitive damages) ทั้งนี้ กฎหมายแพ่งของราชอาณาจักรสวีเดนเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายฟ้องร้องเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับการสูญเสียที่เกิดขึ้นกับสภาพร่างกายและจิตใจ ค่าใช้จ่ายทางการแพทย์หรือที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูสภาพจิตใจ การสูญเสียรายได้ ตลอดจนการสูญเสียเกียรติและศักดิ์ศรี โดยผู้กระทำผิดต้องเป็นผู้จ่ายค่าชดเชยให้กับเหยื่อไม่ว่าจะเป็นกรณีที่มีการกระทำผิดเป็นไปโดยเจตนาหรือประมาทเลินเล่อทำให้การได้รับค่าชดเชยของเหยื่อเป็นไปอย่างจำกัดเนื่องจากต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านทรัพยากรของผู้กระทำผิดและในกรณีที่เหยื่อมีส่วนก่อให้เกิดการกระทำผิดค่าชดเชยก็อาจถูกปรับลดตามลำดับไป

ส่วนในการเรียกเก็บค่าเสียหายจากจำเลย แม้ศาลจะสั่งให้จำเลยจ่ายค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายแต่ก็ไม่เป็นการอัตโนมัติที่ผู้เสียหายจะได้รับค่าเสียหายในทันที ในหลายกรณีจำเลยไม่มีความสามารถจะจ่ายเงินได้หรือ บางครั้งก็ไม่ยอมจ่ายเงินให้ ในกรณีดังกล่าวหน่วยงานบังคับคดีของสวีเดน (Swedish Enforcement Authority) จะให้ความช่วยเหลือในการเรียกเงินค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย

ในการนี้ศาลจะส่งสำเนาคำพิพากษาลงโทษจำเลยไปยังหน่วยงานบังคับคดี ท้องถิ่น (local enforcement agency) บางครั้งหลังจากพิจารณาคดีเสร็จผู้เสียหายจะได้รับจดหมาย จากหน่วยงานบังคับคดีสอบถามว่าประสงค์จะให้หน่วยงานนั้นเรียกเก็บเงินค่าเสียหายจากจำเลยแทนผู้เสียหายหรือไม่ หากต้องการผู้เสียหายจะต้องกรอกแบบฟอร์มและส่งกลับไปยังหน่วยงาน บังคับคดีของสวีเดน (Swedish Enforcement Authority) ซึ่งหน่วยงานนี้จะสืบสวนฐานะทางการเงินของจำเลย หากจำเลยมีทรัพย์สินหรือรายได้พอจะบังคับคดีได้ ก็จะรับรองการได้รับเงินค่าเสียหาย นั้น การบริการของยังหน่วยงานบังคับคดีของราชอาณาจักรสวีเดนนี้เป็นบริการฟรีไม่เสียค่าธรรมเนียม

ข. การชดเชยโดยบริษัทประกันภัย

โดยส่วนมาก ประชาชนในราชอาณาจักรสวีเดนจะทำประกันภัยที่พกอาศัยและทรัพย์สิน ซึ่งครอบคลุมการชดเชยความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมและการบาดเจ็บส่วนบุคคล อย่างไรก็ตาม การทำประกันภัยในลักษณะดังกล่าวมิได้มีกฎหมายบังคับ ดังนั้น การได้รับค่าชดเชยของแต่ละบุคคลจึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการรับภาระค่าใช้จ่ายในการทำประกัน และประกันภัยมิได้ครอบคลุมทุกบุคคล อาทิ ในกรณีที่เหยื่อ (ผู้เอาประกัน) พกอาศัยอยู่กับผู้กระทำผิด ประกันภัยในลักษณะดังกล่าวจึงจำกัดการให้

ศรัทธา เชี่ยวชาญ และประทีป ทับอัครานนท์

ความคุ้มครองตามประเภทเหยื่ออาชญากรรมและประเภทของอาชญากรรม ทำให้เหยื่อที่เกิดจากอาชญากรรมความรุนแรงในครอบครัวไม่มีสิทธิได้รับค่าชดเชยภายใต้หลักการดังกล่าว นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของเหยื่อต่อการกระทำผิดอาจส่งผลให้สูญเสียสิทธิในการเอาประกัน

ค. การชดเชยภายใต้โปรแกรมชดเชยเหยื่ออาชญากรรม (Criminal Injuries Compensation)

ในกรณีที่ผู้กระทำผิดไม่สามารถชดเชยค่าเสียหายหรือเหยื่อไม่มีประกันภัยรองรับ ผู้เสียหายอาจได้รับการชดเชยได้จากหน่วยงานของรัฐ โดยมีเงื่อนไขว่าผู้เสียหายต้องไม่มีการได้รับการชดเชยจากช่องทางอื่นๆ แล้ว ซึ่งค่าชดเชยภายใต้โปรแกรมดังกล่าวครอบคลุมเหยื่ออาชญากรรมทั้งประเภทที่กระทำโดยเจตนาและไม่มีเจตนา และมักมีจำนวนเงินที่มากกว่าการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายทั่วไปๆ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลมีหลักเกณฑ์ในการจำกัดค่าชดเชยซึ่งโดยมากจะไม่รวมค่าชดเชยที่เกิดจากอาชญากรรมที่สร้างความเสียหายเพียงแก่ทรัพย์สิน หรือในกรณีที่ผู้เสียหายมีส่วนเพิ่มความเสี่ยงของการก่ออาชญากรรมอันเป็นหลักการที่คล้ายคลึงกับการชดเชยค่าเสียหายโดยระบบประกันภัย ซึ่งรัฐถือว่ามิใช่ภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้จ่ายภาษี กระบวนการชดเชยภายใต้โปรแกรมชดเชยเหยื่ออาชญากรรม (Criminal Injuries Compensation)

วิธีการได้รับค่าชดเชยของผู้เสียหายจากการกระทำผิดอาญา

ผู้เสียหายต้องพยายามเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้กระทำผิดก่อน โดยการแจ้งความกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อให้ดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด โดยแจ้งความประสงค์ที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้กระทำผิดซึ่งอัยการจะแนบเอกสารแสดงเจตจำนงดังกล่าวแสดงต่อศาล

หากผู้ต้องหาถูกตัดสินว่าเป็นผู้กระทำผิด ศาลจะดำเนินการสั่งให้ชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย โดยสำเนาคำตัดสินจะถูกส่งไปให้กับหน่วยบังคับคดีท้องถิ่น (local enforcement agency) ที่ผู้กระทำผิดมีถิ่นพำนัก ซึ่งหน่วยบังคับคดีจะทำหน้าที่จัดเก็บค่าชดเชยแทนผู้เสียหายโดยไม่มีค่าบริการ

ในกรณีที่ไม่สามารถหาตัวผู้กระทำผิดได้ ต้องมีการสอบสวนในเบื้องต้นว่าผู้เสียหายถูกละเมิดจริง และรัฐมีหน้าที่ต้องตรวจสอบว่าผู้เสียหายมีประกันภัยรองรับหรือไม่ อาทิ ประกันอุบัติเหตุ ประกันทรัพย์สินส่วนบุคคล ประกันที่ได้รับจากนายจ้าง โดยหากผู้เสียหายไม่มีประกันหรือประกันคุ้มครองเพียงส่วนหนึ่ง ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับค่าชดเชยจากโปรแกรมการชดเชยเหยื่ออาชญากรรม (Criminal Injuries Compensation) ผู้เสียหายต้องกรอกแบบฟอร์มของหน่วยงานชดเชยเหยื่ออาชญากรรม (Crime Victim Compensation and Support Authority) ซึ่งต้องยื่นภายในเวลาสองปีนับจากวันที่มีการสรุปการดำเนินคดี อาทิ การไม่สั่งฟ้องโดยอัยการหรือคำตัดสินของศาล หรือนับจากวันที่เกิดเหตุ ในกรณีที่ไม่มี การสืบสวนสอบสวน ทั้งนี้ หน่วยงานดังกล่าวมีอำนาจในการใช้ดุลยพินิจพิจารณากรณีพิเศษที่อาจมีการยื่นล่าช้า อาทิ ในกรณีของเด็กและเยาวชนซึ่งผู้ปกครองอาจมีการยื่นล่าช้า

ผู้เสียหายได้รับจดหมายตอบรับอย่างเป็นทางการโดยลักษณะอักษรจากหน่วยงานซึ่งมีข้อมูลของที่ปรึกษาทางกฎหมายที่รับผิดชอบการเรียกร้องค่าเสียหายของผู้เสียหาย รวมถึงสายด่วนที่ตอบปัญหาค่าชดเชย

การให้ความช่วยเหลืออื่นๆ อาทิ ทางด้านจิตใจ หลังจากที่ถูกผู้เสียหายได้รับการชดเชย รัฐยังคงมีหน้าที่ต้องติดตามค่าชดเชยจากผู้กระทำผิด(reclaim department) เนื่องจากในกรณีที่ไม่สามารถหาตัวผู้กระทำผิดในเบื้องต้นได้ รัฐถือเป็นผู้ให้การชดเชยแทนผู้กระทำผิด

กฎหมายในราชอาณาจักรไทย

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

ตามหลักการที่ถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 25 วรรคสี่ บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ” ซึ่งจากมาตรานี้บุคคลผู้ได้รับความเสียหายดังกล่าว นั้น ไม่ควรตีความเพียงแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา แต่ควรหมายรวมถึงผู้เสียหายผู้มาฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งจากมูลคดีที่มาจากการกระทำความผิดอาญา (คณิต ณ นคร, 2561) และผู้เสียหายดังกล่าวย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากรัฐด้วยเช่นกัน

2. หลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เพื่อให้มีให้ผิดหลักการในการดำเนินคดีแพ่งและหลักการดำเนินคดีอาญา (จิตติ ดิงศรัทย์, 2536) กฎหมายจึงต้องบัญญัติไว้ว่าการพิจารณาคดีแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กล่าวคือผู้เสียหายซึ่งเป็นโจทก์ต้องเสียค่าธรรมเนียมอย่างคดีแพ่งทุกประการ และในกรณีที่ผู้เสียหายขอเป็นโจทก์ร่วมกับอัยการต้องถือฟ้องของอัยการเป็นหลัก ไม่มีอำนาจขอแก้ไขเพิ่มเติมฟ้องได้นอกเหนือจากฟ้องของอัยการ (มาตรา 40 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง)

การฟ้องคดีของอัยการมีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษจำเลย แต่ในคดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก นื้อโกง ยักยอกหรือรับของโจร ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์ในคดีดังกล่าว พนักงานอัยการก็มีหน้าที่ต้องดำเนินการเพื่อผู้เสียหายด้วย (มาตรา 43 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง)

ในเรื่องของคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหาย มาตรา 44/1 บัญญัติว่า ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพ ในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สิน อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้

การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน ในกรณีที่ไม่มี การสืบพยานให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี และให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่ง

สร้อย เชี่ยวชาญ และประทีป ทับอัครานนท์

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น ทั้งนี้ คำร้องดังกล่าวต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้อง หากศาลเห็นว่าคำร้องนั้นยังขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้ชัดเจนก็ได้

คำร้องตามวรรคหนึ่งจะมีคำขอประการอื่นที่มีใช้คำขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญามีได้ และต้องไม่ขัดหรือแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญา ที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และในกรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการตามความในมาตรา 43 แล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเพื่อเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินอีกไม่ได้

โดยคำร้องของผู้เสียหายตามมาตรา 44/1 ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมใดๆ ดังมาตรา 44/2 บัญญัติว่า เมื่อได้รับคำร้องตามมาตรา 44/1 ให้ศาลแจ้งให้จำเลยทราบ หากจำเลยให้การประการใดหรือไม่ประสงค์จะให้การให้ศาลบันทึกไว้ ถ้าหากจำเลยประสงค์จะทำคำให้การเป็นหนังสือให้ศาลกำหนดระยะเวลาขึ้นคำให้การตามที่เห็นสมควร และเมื่อพนักงานอัยการสืบพยานเสร็จ ศาลจะอนุญาตให้ผู้เสียหายนำพยานเข้าสืบถึงค่าสินไหมทดแทนได้เท่าที่จำเป็น หรือศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีอาญาไปก่อนแล้วพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งในภายหลังก็ได้

ถ้าความปรากฏต่อศาลว่าผู้ยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 เป็นคนยากจนไม่สามารถจัดหาทนายความได้เอง ให้ศาลมีอำนาจตั้งทนายความให้แก่ผู้นั้น โดยทนายความที่ได้รับแต่งตั้งมีสิทธิได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนด

หลักกฎหมายคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งบัญญัติไว้ในหมวด 2 เรื่อง ค่าธรรมเนียมตามมาตราดังต่อไปนี้

มาตรา 252 ในคดีอาญาทั้งหลายห้ามมิให้ศาลยุติธรรมเรียกค่าธรรมเนียมนอกจากที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้

มาตรา 253 ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ซึ่งมีคำร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินติดมากับฟ้องอาญาตามมาตรา 43 หรือมีคำขอของผู้เสียหายขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมิให้เรียกค่าธรรมเนียม เว้นแต่ในกรณีที่ศาลเห็นว่าผู้เสียหายเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควร หรือดำเนินคดีโดยไม่สุจริต ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้เสียหายชำระค่าธรรมเนียมทั้งหมดหรือแต่เฉพาะบางส่วนภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ และถ้าผู้เสียหายเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ให้ถือว่าเป็นการทิ้งฟ้องในคดีส่วนแพ่งนั้น

ในกรณีที่มิได้พิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง ถ้าศาลยังต้องการอะไรอีกเพื่อการบังคับ ผู้ที่จะได้รับคืนทรัพย์สินหรือราคาหรือค่าสินไหมทดแทน จะต้องเสียค่าธรรมเนียมดังคดีแพ่งสำหรับการต่อไปนั้น

มาตรา 254 ภายใต้งบบังคับแห่งมาตรา 253 วรรคหนึ่ง ในคดีที่ผู้เสียหายเรียกร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนซึ่งติดมากับฟ้องคดีอาญา หรือที่ฟ้องเป็นคดีแพ่งโดยลำพัง ให้เรียกค่าธรรมเนียมดังกล่าว

คดีในส่วนแพ่งตามวรรคหนึ่ง ถ้าผู้เสียหายซึ่งเป็นโจทก์ประสงค์จะขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลในศาลชั้นต้น ชั้นอุทธรณ์ หรือชั้นฎีกา ให้ยื่นคำขอต่อศาลชั้นต้นที่ได้ยื่นฟ้องไว้พร้อมกับคำฟ้อง คำฟ้องอุทธรณ์ หรือคำฟ้องฎีกา แล้วแต่กรณี หากศาลชั้นต้นเห็นว่าคดีอาญาที่ฟ้องมีมูลและการเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนนั้น ไม่เกินสมควรและเป็นไปด้วยความสุจริต ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอ แต่ถ้าศาลมีคำสั่งยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลให้แก่โจทก์แต่เฉพาะบางส่วนหรือมีคำสั่งยกคำขอ ก็ให้ศาลกำหนดเวลาให้โจทก์ชำระค่าธรรมเนียมดังกล่าว คำสั่งของศาลชั้นต้นที่ให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลหรือยกคำขอให้มีผลสำหรับการดำเนินคดีตั้งแต่ชั้นศาลซึ่งคดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณาไปจนกว่าคดีจะถึงที่สุด

3. หลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

การกำหนดและการชำระค่าฤชาธรรมเนียม

มาตรา 153 ค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดี ได้แก่ ค่าธรรมเนียมในการบังคับคดี ค่าป่วยการค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พักของเจ้าพนักงานบังคับคดีตลอดจนค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในการบังคับคดีบรรดาที่กฎหมายบังคับให้ชำระค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดี ให้เจ้าหน้าที่ผู้ขอบังคับคดีนั้นเป็นผู้ชำระการชำระค่าธรรมเนียมในการบังคับคดี ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีออกใบรับให้

ในกรณีที่มีการเข้าดำเนินการบังคับคดีต่อไปตามมาตรา 327 หรือมาตรา 329 (2) ให้เจ้าหน้าที่ผู้เข้าดำเนินการบังคับคดีต่อไปเป็นผู้ชำระค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดีเฉพาะทรัพย์สินในส่วนที่ดำเนินการบังคับคดีต่อไป

มาตรา 161 ภายใต้งบบังคับบทบัญญัติห้ามมาตราต่อไปนี้ ให้คู่ความฝ่ายที่แพ้คดีเป็นผู้รับผิดชอบในชั้นที่สุดสำหรับค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง แต่ไม่ว่าคู่ความฝ่ายใดจะชนะคดีก็ตามตามข้อหาหรือแต่บางส่วน ศาลมีอำนาจที่จะพิพากษาให้คู่ความฝ่ายที่ชนะคดีนั้นรับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง หรือให้คู่ความแต่ละฝ่ายรับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียมส่วนของตนหรือตามส่วนแห่งค่าฤชาธรรมเนียมซึ่งคู่ความทุกฝ่ายได้เสียไปก่อนได้ตามที่ศาลจะใช้ดุลพินิจ โดยคำนึงถึงเหตุสมควรและความสุจริตในการดำเนินคดี

4. หลักกฎหมายจากพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 4 กำหนดให้เจ้าหน้าที่คดีทำหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการดำเนินคดีผู้บริโภคตามที่ศาลมอบหมาย ดังต่อไปนี้ ก. โกล่เกลี่ยคดีผู้บริโภค ข. ตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐาน ค. บันทึกคำพยาน ง. ดำเนินการให้มีการคุ้มครองสิทธิของคู่ความทั้งก่อนและระหว่างการพิจารณา จ. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาในการทำหน้าที่ช่วยเหลือนั้น

ศรัทธา เชี่ยวชาญ และประทีป ทับอัครานนท์

มาตรา 18 วรรคแรก บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย การยื่นคำฟ้องตลอดจนการดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ ในคดีผู้บริโภค ซึ่งดำเนินการโดยผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคให้ได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวงแต่ไม่รวมถึงความรับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียมในชั้นสูงสุด”

มาตรา 19 วรรคแรก บัญญัติว่า “ให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สมาคมหรือมูลนิธิที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค มีอำนาจฟ้องและดำเนินคดีผู้บริโภคแทนผู้บริโภคได้ โดยให้ระบุชื่อและที่อยู่ของผู้บริโภคให้ชัดเจน และให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการฟ้องและการดำเนินคดีแทนตามกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ทั้งนี้ เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 46 วรรคแรก บัญญัติว่า “สิทธิของผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครอง” (สุเทพ เอี่ยมคง, 2559)

ผลการวิจัย

1. ปัญหาในการดำเนินคดีของพนักงานอัยการเกี่ยวกับการแจ้งสิทธิ และการใช้สิทธิของผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา

ในคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญานั้นจะเรียกว่า “ปัญหาส่วนตัว” ของประชาชนมิได้ เพราะผู้เสียหายซึ่งเป็นโจทก์ฟ้องร้องคดีแพ่งนั้น ฟ้องร้องด้วยมูลคดีที่เกิดจากการกระทำความผิดอาญา กฎหมายควรเห็นว่าโจทก์ในคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา คือผู้เสียหายดังเช่นคดีอาญา มิใช่มีสถานะเพียงเป็น “โจทก์” ในคดีแพ่ง ซึ่งจะสอดคล้องตามหลักที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 25 วรรคสี่ บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ” ซึ่งจากมาตรานี้บุคคลผู้ได้รับความเสียหายดังกล่าวนี้ ถูกบัญญัติไว้เพียงว่าเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ไม่ควรตีความเพียงแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา แต่ควรหมายรวมถึงผู้เสียหายผู้มาฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งจากมูลคดีที่มาจากการกระทำความผิดอาญา ซึ่งผู้เสียหายดังกล่าวย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากรัฐด้วยเช่นกัน

มาตรา 254 วรรคสอง บัญญัติว่า “คดีในส่วนแพ่งตามวรรคหนึ่ง ถ้าผู้เสียหายซึ่งเป็นโจทก์ประสงค์จะขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลในศาลชั้นต้น ชั้นอุทธรณ์ หรือชั้นฎีกา ให้ยื่นคำขอต่อศาลชั้นต้นที่ได้ยื่นฟ้องไว้พร้อมกับคำฟ้อง คำฟ้องอุทธรณ์ หรือคำฟ้องฎีกา แล้วแต่กรณี หากศาลชั้นต้นเห็นว่าคดีอาญาที่ฟ้องมีมูลและการเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนนั้น ไม่เกินสมควรและเป็นไปด้วยความสุจริต ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอ แต่ถ้าศาลมีคำสั่งยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลให้แก่โจทก์แต่เฉพาะบางส่วนหรือมีคำสั่งยกคำขอ ก็ให้ศาลกำหนดเวลาให้โจทก์ชำระค่าธรรมเนียมดังกล่าว คำสั่งของศาลชั้นต้นที่ให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลหรือยกคำขอให้มีผลสำหรับการดำเนินคดีตั้งแต่ชั้นศาลซึ่งคดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณาไปจนกว่าคดีจะ

ถึงที่สุด เว้นแต่ในกรณีที่พฤติการณ์แห่งคดีเปลี่ยนแปลงไป ศาลที่พิจารณาคดีจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งนั้นได้ตามที่เห็นสมควร” แม้มาตรานี้จะบัญญัติว่าให้ผู้เสียหายสามารถทำคำร้องไปในคดีแพ่งได้ว่า ขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลได้ก็จริง แต่เป็นการดำเนินการที่ผู้เสียหายจะต้องทำคำขอไปพร้อมกับคำฟ้อง ซึ่งนั่นหมายความว่าผู้เสียหายจะต้องทราบเองว่าการที่ตนแยกมาฟ้องเป็นคดีแพ่งนั้นจะต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล และหากไม่ต้องการเสียค่าธรรมเนียมก็ต้องทำคำขอไปพร้อมคำฟ้องด้วยซึ่งเป็นเงื่อนไขของบทบัญญัติดังกล่าว ทั้งยังไม่แน่นอนว่าศาลอาจจะสั่งยกคำขอนั้น หรือสั่งให้โจทก์ หรือผู้เสียหายชำระค่าธรรมเนียมบางส่วนอีกด้วย ต่างจากคดีอาญาซึ่งไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลโดยไม่มีเงื่อนไข ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 252 ที่บัญญัติว่า “ในคดีอาญาทั้งหลายห้ามมิให้ศาลยุติธรรมเรียกค่าธรรมเนียมนอกจากที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้”

ทางออกเดียวในเรื่องนี้ของกฎหมายไทย คือ การใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ซึ่งตามมาตรานี้หมายความว่า หากผู้เสียหายในคดีอาญาต้องการให้การเรียกค่าเสียหายในทางแพ่ง จะมีสิทธิตามมาตรา 44/1 นี้ โดยผู้เสียหายจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาเพื่อให้ศาลพิจารณาบังคับจำเลยให้ชำระค่าเสียหาย ซึ่งจะทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว เนื่องจากคำร้องของผู้เสียหาย จะได้รับการพิจารณาพร้อมกับการตัดสินความผิดของจำเลยโดยศาลผู้พิจารณาคดีอาญานั้นๆ อีกทั้งผู้เสียหายยังได้รับการลดภาระไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล ซึ่งหลักการและเจตนารมณ์ของบทบัญญัตินี้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการดำเนินคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 252 บัญญัติว่า “ในคดีอาญาทั้งหลายห้ามมิให้ศาลยุติธรรมเรียกค่าธรรมเนียมนอกจากที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้” มาบังคับใช้ด้วยเช่นกัน

แม้ว่ามาตรา 44/1 วรรคสอง จะบัญญัติเอาไว้ว่า “...ให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น...” แต่ไม่ได้หมายถึงการเรียกเก็บค่าฤชาธรรมเนียม เพียงแต่เป็นการถือให้เป็นคำฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยไม่ต้องฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาอีกในความเป็นจริง กล่าวโดยสรุปเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหายในการได้รับชดเชยค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายในคดีอาญา พนักงานอัยการควรแจ้งสิทธิแก่ผู้เสียหาย โดยแจ้งสิทธิในการยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ซึ่งหากผู้เสียหายทราบถึงสิทธิ และขั้นตอนการฟ้องคดีของพนักงานอัยการแล้ว ผู้เสียหายอาจจะยื่นคำร้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ขอให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนต่อศาลไปพร้อมคำฟ้องของพนักงาน

อัยการได้ ซึ่งศาลจะได้พิพากษาเรื่องการชดเชยค่าสินไหมทดแทนพร้อมกันกับคดีในส่วนอาญาไปในคราวเดียวกัน อันจะเป็นการคุ้มครองประโยชน์ของสาธารณชนโดยรัฐมากกว่าการกำหนดให้เป็นภาระหน้าที่ของผู้เสียหายที่จะต้องรับผิดชอบเอง

ศรัทธา เชี่ยวชาญ และประทีป ทับอัครานนท์

2. ปัญหาในการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมศาล และค่าธรรมเนียมในการบังคับคดี ในคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา หมายถึง คดีแพ่งที่ฟ้องบังคับตามสิทธิเรียกร้องอันมีมูลฐาน ความรับผิดชอบเนื่องมาจากผลของการกระทำความผิดในทางอาญาโดยตรง ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบในทางแพ่งด้วย ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดขึ้นกับชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพ ในร่างกายชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สิน อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดทางอาญาของ จำเลย หากผู้เสียหายนำมาฟ้องร้องด้วยตนเองเป็นคดีแพ่ง ต้องใช้บทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในการพิจารณาคดี ดังที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 254 วรรคแรก บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 253 วรรคหนึ่ง ในคดีที่ผู้เสียหายเรียกร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนซึ่งติดมากับฟ้องคดีอาญา หรือที่ฟ้องเป็นคดีแพ่งโดยลำพัง ให้เรียกค่าธรรมเนียม ดังคดีแพ่ง” นั้นหมายความว่า การที่ผู้เสียหายเลือกที่จะดำเนินการฟ้องร้องด้วยตนเองเป็นคดีแพ่งนั้น จะต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนด ซึ่งเป็นไปตามหลักของวิธีพิจารณาความแพ่ง คือ ผู้ฟ้องร้องคดีจะต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลไปก่อน เนื่องจากคดีแพ่งเป็นปัญหาส่วนตัว ของประชาชนผู้มาพึ่งศาลให้ตัดสินปัญหา จึงจำต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียม แม้ภายหลังผู้แพ้คดีจะต้องเป็นผู้ เสียค่าธรรมเนียมทั้งหมดแทนก็ตาม

แม้ผู้เสียหายไม่ได้ฟ้องเป็นคดีแพ่งแยกต่างหาก แต่มายื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 ก็จะเป็นไปตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 50 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคา ทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย ตามมาตรา 43 มาตรา 44 หรือมาตรา 44/1 ให้ถือว่า ผู้เสียหาย นั้นเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา” และในกรณีที่จำเลยไม่จ่ายค่าสินไหมทดแทนตามคำพิพากษา ก็จะต้องเข้าสู่ ขั้นตอนของการบังคับคดี ซึ่งมาตรา 253 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า “...ในกรณีที่มิมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืน หรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง ถ้าศาลยังต้องจัดการอะไรอีกเพื่อการบังคับ ผู้ที่ จะได้รับคืนทรัพย์สินหรือราคาหรือค่าสินไหมทดแทน จำต้องเสียค่าธรรมเนียมดังคดีแพ่งสำหรับการต่อไป นั้น” หมายความว่า แม้ผู้เสียหายจะดำเนินการยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 แล้วก็ตาม แต่หากศาลจะต้องจัดการ อะไรอีกเพื่อการบังคับคดี ผู้เสียหายก็ยังคงมีภาระต้องไปดำเนินการที่ยุ่งยากและไม่มีความสะดวกรวดเร็ว อีกทั้งยังต้องมีการไต่ถามค่าใช้จ่ายไปก่อนการบังคับคดีจะดำเนินการแล้วเสร็จ ไม่ต่างจากการบังคับคดีแพ่งอยู่ เช่นเดิม ซึ่งในขั้นตอนการบังคับคดีนี้ไม่มีการใดที่เป็นไปตามหลักของรัฐธรรมนูญ มาตรา 25 วรรคสี่

เมื่อเปรียบเทียบกับ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ได้เปรียบเสมือนว่าผู้บริโภคเป็น “เหยื่อ ทางด้านเศรษฐกิจ” จึงได้รับความคุ้มครองจากรัฐอย่างเต็มที่ในสิทธิ ในทางกลับกันคดีแพ่งเกี่ยวเนื่อง คดีอาญาต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียมใดๆ ไปก่อนที่คดีอาญาจะมีคำพิพากษา แม้ท้ายที่สุดแล้วหากจำเลยแพ้คดี ก็จะต้องจ่ายคืนทั้งหมด แต่ผู้เสียหายก็เป็น “เหยื่อทางด้านอาชญากรรม” ซึ่งอาจถึงขั้นร้ายแรงมาก และสมควรได้รับการเยียวยาจากรัฐตามที่รัฐธรรมนูญรับรองสิทธิเอาไว้แล้ว โดยที่รัฐไม่มีการช่วยเหลือให้

ผู้เสียหายเข้าถึงสิทธิที่ตนพึงมีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 เพื่อให้ศาลรวมคดีแพ่งและคดีอาญาพิจารณาไปพร้อมกันโดยที่ผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียมใดๆ และให้พนักงานอัยการเป็นผู้จัดการดูแลในเรื่องของการฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนด้วย และถึงแม้ว่าให้ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 ก็ยังอาจต้องเสียค่าใช้จ่ายไปพลางก่อนในชั้นบังคับคดีอีกด้วย

เพื่อให้สอดคล้องกับหลักของรัฐธรรมนูญ และหลักความเสมอภาค (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, 2548) และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม การเรียกค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดทางอาญาของจำเลย ผู้เสียหายในคดีอาญาต้องได้รับการเยียวยาในสิ่งที่ตนได้สูญเสียไป หากผู้เสียหายจะต้องชำระค่าธรรมเนียมศาล หรือค่าธรรมเนียมในชั้นบังคับคดี จึงเป็นการไม่เป็นธรรมกับตัวผู้เสียหาย

3. ปัญหาในการช่วยเหลือของรัฐต่อผู้เสียหาย ในคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

ในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา หากผู้เสียหายนำคดีที่มูลเหตุเกิดจากการกระทำความผิดอาญาไปฟ้องเป็นคดีแพ่งด้วยตนเอง จะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของการบังคับคดีตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง สำหรับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีปรากฏตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 278 ถึงมาตรา 286 ซึ่งสรุปได้ว่า เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจในฐานะเป็นเจ้าพนักงานศาลในการดำเนินการบังคับคดีให้เป็นไปตามที่ศาลได้กำหนดไว้ในหมายบังคับคดี

การจะดำเนินไปถึงกระบวนการบังคับคดีจนสำเร็จได้นั้น จะต้องดำเนินการต่อกรมบังคับคดีด้วยตนเอง ซึ่งหากประชาชนทั่วไปไม่มีความรู้ว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรก็ต้องจัดจ้างทนายความมาเพื่อการนี้อีก ไม่ว่าจะเป็นการยื่นเอกสารใดๆ หรือการต้องไปดำเนินการติดต่อที่ใดๆ ก็ตาม นอกจากอาจจะต้องเสียค่าทนายความเพื่อมาช่วยเหลือในด้านการบังคับคดีแล้ว ยังจะต้องไปดำเนินการต่างๆ มากมายหลายขั้นตอน อีกทั้งผู้ชนะคดียังต้องวางเงินทรองค่าใช้จ่ายชั้นบังคับคดีไปก่อนจนกว่าจะมีการบังคับคดีเสร็จอีกด้วย แม้ภายหลังจะมีการหักเงินจากการบังคับคดีของผู้แพ้คดีมาจ่ายในส่วนนี้ก็ตาม แต่การที่ผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาต้องมาเสียค่าใช้จ่ายเพื่อจะเยียวยาตนเองนั้น ขัดกับหลักการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 25 วรรค 4

ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบกับกระบวนคดีของคดีผู้บริโภครัฐถือว่าผู้บริโภคเป็นกลุ่มบุคคลที่เสียเปรียบในสัญญาที่ผู้ประกอบการซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่า ดังนั้น รัฐจึงเข้าปกป้องผู้บริโภคโดยผ่านพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 โดยมาตรา 39 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า ในการดำเนินคดีในศาล ให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจฟ้องเรียกทรัพย์สินหรือค่าเสียหายให้แก่ผู้บริโภคที่ร้องขอได้ด้วย และในการนี้ให้ได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง ประกอบกับในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดี

ศรัทธา เชี่ยวชาญ และประทีป ทับอัครานนท์

ผู้บริโภคร พ.ศ. 2551 มาตรา 4 บัญญัติว่า ให้มีเจ้าหน้าที่คดีทำหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการดำเนินคดีผู้บริโภค ตามที่ศาลมอบหมาย

จากการศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคแล้วจะพบว่า รัฐได้ดำเนินการช่วยเหลือผู้บริโภคซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีเท่ากับผู้ประกอบการอย่างเต็มที่ แม้คดีผู้บริโภคเช่นนี้อาจมองอีกมุมได้ว่าเป็นเรื่องของ “สัญญา” ซึ่งเป็นคดีแพ่งตาม “หลักการเสรีภาพในการทำสัญญา” แต่ในความเป็นจริงแล้วแม้เป็นสัญญาธรรมดาที่ไม่ใช่ผู้ประกอบการกับผู้บริโภคเป็นคู่สัญญากัน ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าย่อมได้เปรียบเสมอในการทำสัญญา เมื่อใช้หลัก “ยังต้องเป็นเช่นนั้น” คดีระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภคจึงควรนำกฎหมายเฉพาะและวิธีการพิจารณาความโดยเฉพาะมาบังคับใช้ เพื่อเจตนารมณ์ตามชื่อกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งสรุปใจความได้ว่าจะเป็นคดีที่รัฐให้ความช่วยเหลือแก่ผู้บริโภคอย่างเต็มที่ ตั้งแต่ขั้นตอนฟ้องร้องคดี การหาพยานหลักฐาน การเป็นผู้แทนผู้บริโภคในกระบวนการพิจารณา ไปจนถึงการบังคับคดี ทั้งนี้ไม่มีภาระค่าใช้จ่ายในค่าธรรมเนียมใดๆ ตกแก่ผู้บริโภคทุกขั้นตอนในกระบวนการดำเนินคดี

และเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายการคุ้มครองผู้เสียหาย และการบังคับคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในราชอาณาจักรสวีเดนนั้น ในราชอาณาจักรสวีเดนเป็นประเทศที่ตระหนักถึงการเยียวยาผู้เสียหายอย่างแท้จริง โดยคู่ได้จากสามรูปแบบในการเยียวยาผู้เสียหาย ได้แก่ การขอรับค่าชดเชยและค่าเสียหายสามารถแบ่งออกเป็น 3 ช่องทางได้แก่ 1) ผู้กระทำผิด 2) บริษัทประกันภัย และ 3) โครงการชดเชยเหยื่ออาชญากรรม ภายใต้หน่วยงานชดเชยเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด รัฐก็มีมาตรการในการลดภาระค่าธรรมเนียมกับผู้เสียหายทั้งสิ้น ถึงแม้ว่าจะมีการบังคับคดีเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยโดยคำพิพากษาของศาล แต่ในการบังคับคดีในราชอาณาจักรสวีเดนนี้เป็นการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายโดยไม่มีค่าธรรมเนียมในการบังคับคดี

ทางออกของกฎหมายไทยในเรื่องการบังคับคดีนี้ คือ กำหนดให้หน่วยงานอื่นใดที่สามารถช่วยเหลือผู้เสียหาย ในขั้นนี้ได้ ซึ่งหน่วยงานที่มีนโยบายดังกล่าว คือ กองทุนยุติธรรม ยุติธรรมจังหวัด หรือกระทรวงยุติธรรมที่ควรเข้าให้การช่วยเหลือผู้เสียหายในส่วนนี้ ซึ่งผู้เสียหายอาจยื่นคำขอให้ชำระค่าใช้จ่ายในการบังคับคดีได้

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย

การที่ผู้เสียหายจะนำมูลจากการกระทำความผิดอาญานี้มาฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งแยกต่างหากเองได้นั้น จะต้องมีการยื่นฟ้องคดีอาญาก่อนแล้ว เท่ากับว่ากฎหมายเห็นว่าคดีนั้นเป็นคดีแพ่ง หมายความว่าผู้เสียหายจะต้องมีภาระค่าใช้จ่ายใดๆ ดังเช่นเป็น “คดีแพ่ง” ทั้งที่เป็น “คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องอาญา” ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ว่า “บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ”

หากผู้เสียหายนำมาฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องอาญา ก็เท่ากับว่าเป็นคดีแพ่งที่เป็นเรื่องส่วนตัวของประชาชนอันจะต้องมาพึ่งศาลให้ช่วยพิจารณาเพื่อความเป็นธรรม แต่คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องอาญานั้นมิใช่คดีอันเป็นเรื่องส่วนตัว เพราะมูลจากการกระทำความผิดอาญาตามกฎหมายนั้น เป็นเรื่องของความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของรัฐ จึงไม่ควรอย่างยิ่งที่จะนับรวมคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาเป็น “คดีแพ่ง” จนทำให้ผู้เสียหายต้องมีการะใด ๆ ไปพลางก่อนเพื่อการที่จะได้รับการเยียวยาจากรัฐ ทั้งที่รัฐควรจะเป็นผู้เยียวยาความเสียหายนั้น อีกทั้งคำพิพากษาในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ยังมีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 นั้นหมายความว่า ผู้เสียหายจะต้องรอให้มีคำพิพากษาในส่วนของคดีอาญาก่อน เพื่อที่ศาลในส่วนของคดีแพ่งจะนำมาพิจารณาอีกทีว่าผู้เสียหายควรได้รับค่าเสียหายหรือไม่ ซึ่งยิ่งทำให้การได้รับการเยียวยาของผู้เสียหายนั้นจะยิ่งล่าช้ามากขึ้นไปอีก ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักคิดที่ว่า “กระบวนการวิธีพิจารณาคดีที่ล่าช้า จะยิ่งส่งผลเสียต่อผู้เสียหาย” ทั้งที่เหตุผลในการฟ้องแยกส่วนของผู้เสียหายนั้นโดยส่วนมากมักจะเป็นต้องการได้รับการเยียวยาที่รวดเร็วขึ้น

ทางออกของปัญหาในชั้นการดำเนินคดีนี้ คือ ผู้เสียหายไม่ต้องยื่นฟ้องเป็นคดีแพ่งเอง แม้จะเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาเองก็ตาม ผู้เสียหายจะต้องยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพราะเป็นสิทธิของผู้เสียหายที่ศาลจะดำเนินการตัดสินใจพิพากษาค่าชดเชยค่าสินไหมทดแทนไปในคราวเดียวกันกับการพิพากษาความผิดของจำเลย แต่ปัญหาของมาตรานี้ คือ ไม่มีผู้เสียหายทราบถึงสิทธิอันนี้ที่ตนพึงมีอยู่แล้ว ซึ่งได้รับรองตามรัฐธรรมนูญว่าผู้เสียหายจะต้องได้รับการเยียวยาจากรัฐ เมื่อไม่มีหน่วยงานใดโดยเฉพาะพนักงานอัยการผู้เป็นโจทก์ฟ้องจำเลยในคดีส่วนอาญาแจ้งผู้เสียหายทราบสิทธิดังกล่าว ซึ่งผู้เสียหายจะได้รับความยุติธรรมทางแพ่งโดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล

นอกจากนั้นยังมีปัญหาในเรื่องของขั้นตอนการดำเนินการบังคับคดี หากผู้เสียหายนำคดีที่มูลจากการกระทำความผิดอาญาไปฟ้องเป็นคดีแพ่งด้วยตนเอง จะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของการบังคับคดีตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แต่การจะดำเนินไปถึงกระบวนการบังคับคดีจนสำเร็จได้นั้น จะต้องดำเนินการต่อสำนักงานบังคับคดีด้วยตนเอง ซึ่งหากประชาชนทั่วไปไม่มีความรู้จะต้องดำเนินการอย่างไร ก็จำเป็นต้องจัดเจ้าหน้าที่ความมาเพื่อการนี้อีก นอกจากอาจจะต้องเสียค่าทนายความเพื่อมาช่วยเหลือในด้านการบังคับคดีแล้ว ยังจะต้องไปดำเนินการต่างๆ มากมายหลายขั้นตอน อีกทั้งผู้ชนะคดียังต้องวางเงินทรองค่าใช้จ่ายขึ้นบังคับคดีไปก่อนจนกว่าจะมีการบังคับคดีเสร็จอีกด้วย แม้ภายหลังจะมีการหักเงินจากการบังคับคดีของผู้แพ้คดีมาจ่ายในส่วนนี้ก็ตาม แต่การที่ผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาต้องมาเสียค่าใช้จ่ายเพื่อจะเยียวยาตนเองนั้น ขัดกับหลักการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 25 วรรคสี่ ซึ่งรัฐควรจะเป็นดำเนินการใดๆ เพื่อเยียวยาผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น อันเป็นสิทธิประชาชนจะต้องได้รับ

และแม้จะยื่นคำร้องเป็นคดีอาญาตามมาตรา 44/1 ในกรณีที่จำเลยไม่จ่ายค่าสินไหมทดแทนตามคำพิพากษา ก็จะต้องเข้าสู่ขั้นตอนของการบังคับคดี ซึ่งมาตรา 253 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า “...ในกรณีที่มิ

ศรัทธา เชี่ยวชาญ และประทีป ทับอัครตานนท์

คำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือคำสั่งใหม่ทดแทนตามวรรคหนึ่ง ถ้าศาลยังต้องจัดการอะไรอีกเพื่อการบังคับ ผู้ที่จะได้รับคืนทรัพย์สินหรือราคาหรือคำสั่งใหม่ทดแทน จำต้องเสียค่าธรรมเนียมดังคดีแพ่งสำหรับการต่อไปนั้น” หมายความว่า แม้ผู้เสียหายจะดำเนินการยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 แล้วก็ตาม แต่หากศาลจะต้องจัดการอะไรอีกเพื่อการบังคับคดี ผู้เสียหายก็ยังคงมีภาระต้องไปดำเนินการที่ยุ่งยากและไม่มีความสะดวกรวดเร็ว อีกทั้งยังต้องมีการไต่ถามค่าใช้จ่ายไปก่อนการบังคับคดีจะดำเนินการแล้วเสร็จ ไม่ต่างจากการบังคับคดีแพ่งอยู่เช่นเดิม

ทางออกของกฎหมายไทยในเรื่องการบังคับคดีนี้ คือ กำหนดให้สำนักงานยุติธรรมจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบในการดูแลผู้เสียหายทั้งในด้านการยื่นคำร้องขอรับคำสั่งใหม่ทดแทนและการบังคับคดีแทนผู้เสียหายตามคำพิพากษาของศาล

เมื่อเปรียบเทียบกับคดีคุ้มครองผู้บริโภค รัฐได้ดำเนินการช่วยเหลือผู้บริโภคซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีเท่ากับผู้ประกอบการอย่างเต็มที่ ตั้งแต่ขั้นตอนฟ้องร้องคดี การหาพยานหลักฐาน การเป็นผู้แทนผู้บริโภคในกระบวนการพิจารณา ไปจนถึงการบังคับคดี ทั้งนี้ไม่มีภาระค่าใช้จ่ายในค่าธรรมเนียมใดๆ ตกแก่ผู้บริโภคในทุกกระบวนการดำเนินคดีเลย ทั้งนี้คดีผู้บริโภคถูกมองว่าผู้บริโภคเป็น “เหยื่อทางด้านเศรษฐกิจ” ที่ไม่อาจมีอำนาจต่อรองกับผู้ประกอบการได้อย่างเป็นธรรม จึงได้รับความคุ้มครองจากรัฐอย่างเต็มที่ในสิทธิ ทั้งด้านของการช่วยเหลือด้านการดำเนินคดี ตลอดจนบังคับคดีโดยไม่มีภาระค่าใช้จ่ายใดๆ กลับกันในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาผู้เสียหายผู้เป็นโจทก์ฟ้องเรียกคำสั่งใหม่ทดแทนจากการกระทำ ความผิดทางอาญาของบุคคลอื่น ต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียมใดๆ ไปก่อนที่คดีอาญาจะมีคำพิพากษา แม้ท้ายที่สุดแล้วหากจำเลยแพ้คดีก็ต้องจ่ายคืนทั้งหมด แต่ผู้เสียหายก็เป็น “เหยื่อทางด้านอาชญากรรม” ซึ่งอาจถึงขั้นร้ายแรงมาก และสมควรได้รับการเยียวยาจากรัฐตามที่รัฐธรรมนูญรับรองสิทธิเอาไว้แล้ว อีกทั้งไม่มีการช่วยเหลือให้ผู้เสียหายเข้าถึงสิทธิที่ตนพึงมีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 และต่อให้ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 ก็ยังอาจต้องเสียค่าใช้จ่ายไปพลางก่อนในชั้นบังคับคดีอีกด้วย

จากการศึกษาผู้วิจัยขอเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการที่ผู้เสียหายฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาโดยเปรียบเทียบกับคดีผู้บริโภคและกฎหมายแห่งราชอาณาจักรสวีเดน ดังต่อไปนี้

1. ควรแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายทราบขณะยื่นคำฟ้องแพ่งหรือขณะที่เจ้าพนักงานอัยการจะดำเนินคดีอาญา ว่าผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องในคดีอาญาได้ตาม มาตรา 44/1 ซึ่งควรเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมเข้าไปในฉบับบทบัญญัติ ดังนี้ “ให้พนักงานอัยการมีหน้าที่แจ้งสิทธิในมาตรานี้ให้ผู้เสียหายทราบโดยละเอียดทันทีที่ได้รับสำนวนแจ้งถึงความเสียหายของผู้เสียหายจากการทำความผิดอาญา เพื่อให้ผู้เสียหายรู้ถึงสิทธิที่ตนพึงมีอยู่ตามมาตรานี้ และในการดำเนินคดีในศาล ให้เจ้าพนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องเรียกทรัพย์สินหรือค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย โดยเป็นผู้แทนการดำเนินคดีในทางแพ่งของผู้เสียหายไปในคราวเดียวกัน”

2. หากเป็นไปตามข้อ 1. แล้ว ผู้เสียหายจะได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล เนื่องจากเป็นคดีที่พนักงานอัยการฟ้องเป็นคดีอาญา ดังที่มาตรา 252 บัญญัติไว้ว่า “ในคดีอาญาทั้งหลายห้ามมิให้ศาลยุติธรรมเรียกค่าธรรมเนียมนอกจากที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้” และแม้ว่าผู้เสียหายจะฟ้องเป็นคดีแพ่งเองดังที่มาตรา 254 วรรคแรก บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 253 วรรคหนึ่ง ในคดีที่ผู้เสียหายเรียกร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนซึ่งติดมากับฟ้องคดีอาญา หรือที่ฟ้องเป็นคดีแพ่งโดยลำพัง ให้เรียกค่าธรรมเนียมดังคดีแพ่ง” นั้น ควรแก้ไขเป็น “ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 253 วรรคหนึ่ง ในคดีที่ผู้เสียหายเรียกร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนซึ่งติดมากับฟ้องคดีอาญา หรือที่ฟ้องเป็นคดีแพ่งโดยลำพัง ให้ได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมทั้งปวง”

ส่วนในเรื่องค่าใช้จ่ายใดๆ ในการที่ศาลยังต้องจัดการอะไรอีกเพื่อการบังคับคดี ตามมาตรา 253 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่มิมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง ถ้าศาลยังต้องจัดการอะไรอีกเพื่อการบังคับ ผู้ที่จะได้รับคืนทรัพย์สินหรือราคาหรือค่าสินไหมทดแทน จะต้องเสียค่าธรรมเนียมดังคดีแพ่งสำหรับการต่อไปนั้น” ควรแก้ไขเป็น “ในกรณีที่มิมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง ถ้าศาลยังต้องจัดการอะไรอีกเพื่อการบังคับ ผู้ที่จะได้รับคืนทรัพย์สินหรือราคาหรือค่าสินไหมทดแทน โดยให้ได้รับการยกเว้นต่อค่าธรรมเนียมทั้งปวง”

3. รัฐควรจัดตั้งให้มีหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือผู้เสียหายในการเรียกร้องทางแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาโดยเฉพาะ ไม่ว่าจะฟ้องเป็นคดีแพ่งแยกออกต่างหาก หรือแจ้งสิทธิในมาตรา 44/1 ประมวลวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อช่วยเหลือผู้เสียหายให้ได้รับการเยียวยาโดยไม่ให้ภาระไปตกอยู่กับผู้เสียหาย ดังเช่นคดีผู้บริโภค ตามหลักการของรัฐธรรมนูญที่ว่า “บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ” โดยกำหนดในกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2561 ใน ข้อ 2 เพิ่มเป็นข้อ (9/1) ดังนี้ “(9/1) ดำเนินการยื่นคำร้องขอรับค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา รวมทั้งดำเนินการบังคับคดีแทนผู้เสียหาย”

ศรัชย์ เชี่ยวชาญ และประทีป ทับอัครานนท์

รายการอ้างอิง

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2548). *หลักความเสมอภาค*. วันที่ค้นข้อมูล 14 สิงหาคม 2562, เข้าถึงได้จาก

<http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=657&Page=1>

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. (2559). *โครงการศึกษาแนวทางการจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลระบบการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมโดยเฉพาะและครอบครัว: กรณีศึกษาประเทศสวีเดน*. สนับสนุนโดยสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาชญากรรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม.

คณิต ณ นคร. (2558). *กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

คณิต ณ นคร. (2561). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

จิตติ ดิงศภัทัย. (2536). *คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

สุเทพ เอี่ยมคง. (2559). *สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย*. วันที่ค้นข้อมูล 14 สิงหาคม 2562, เข้าถึงได้จาก

<http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย>

สุวิษฐา มุสิกะสงค์ และคณะ. (2559). ปัญหาในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญาตามประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1. ผลงานสัมมนาของการฝึกอบรม หลักสูตร

“ผู้บริหารศาลยุติธรรมระดับกลาง” รุ่นที่ 13.